

Sygn. akt. I ACa 467/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie Wydział I Cywilny w składzie:

<u>Przewodniczący</u>	SSA Grażyna Demko
Sędziowie:	SA Anna Gawelko (spraw.) SO del. Bogdan Ziemiański
Protokolant:	st. sekr. sądowy Aleksandra Szubert

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2014 r. na rozprawie

sprawy z powództwa **Zakładu Budowlanego (...) s.j. w R.**

przeciwko **Gminie R.**

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie

z dnia 4 kwietnia 2013 r., sygn. akt I C 40/12

I. **o d d a l**a apelację,

II. **z a s ą d z a** od pozwanego na rzecz powoda kwotę 5.400 zł (pięć tysięcy czterysta) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód Zakład Budowlany (...) Sp. Jawna w R. żądał zasądzenia od pozwanej Gminy R. kwoty 634.560 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 czerwca 2011 r.

Powód twierdził, że świadczył na rzecz pozwanej Gminy, jako podwykonawca firmy (...) spółki z o.o. w S. usługi budowlane związane z remontem nawierzchni dróg gminnych w miejscowości M. zgodnie z umową nr (...) z dnia 13 października 2010 r. Powód twierdził że wykonał zlecone mu prace, wystawił fakturę na kwotę 639.760,53 zł. Do chwili obecnej nie otrzymał wynagrodzenia.

Pozwana Gmina R. wnosila o oddalenie powództwa, twierdząc generalnie, że nie zachodzą żadne podstawy do żądania od Gminy zapłaty wierzytelności objętej pozwem.

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy w Krośnie zasądził od pozwanej Gminy R. na rzecz powoda Zakładu Budowlanego (...) sp. j. w R. kwotę 634.559,22 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 27 czerwca 2011 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 31.728 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania i kwotę 7.217 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego.

Powyższy wyrok Sąd oparł na następujących ustaleniach faktycznych i rozważaniach prawnych:

Poza sporem jest, że pozwana Gmina R. zawarła z firmą (...) spółka z o.o. z siedzibą w S. umowę nr (...) obejmującą wykonanie remontu nawierzchni dróg gminnych numer (...) w miejscowości M., a następnie w dniu 14 października 2010 r. została zawarta umowa cesji wierzytelności, na mocy której (...) spółka z o.o. w S. dokonała na rzecz powoda przelewu wierzytelności wynikających z umowy pomiędzy (...) spółką z o.o. a Gminą R. z dnia 30 września 2010 r.

W dniu 27 czerwca 2011 r. D. złożył pozwanej Gminie dyspozycję zapłaty wynagrodzenia dla powoda, zgodnie z zapisami umowy cesji wierzytelności. Powód wzywał tak (...) sp. z o.o. jak i Gminę R. do dobrowolnej zapłaty wynagrodzenia.

W ostateczności strona powodowa zdecydowała się na pozwanie spółki (...) o zapłatę.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 28 listopada 2011 r. sygn. akt VI GC 135/11 zasądził od (...) spółki z o.o. na rzecz powoda w tej sprawie kwotę 639.760,53 zł. W dniu 28 grudnia 2011 r. wyrok Sądu Okręgowego w Rzeszowie otrzymał klauzulę wykonalności, ale było to po upływie pięciu dni od wydania postanowienia o ogłoszeniu upadłości spółki (...).

Powód- Zakład Budowlany (...) sp.j. - nie odzyskał żadnej kwoty - tak od firmy (...), jak też od Gminy R..

W dniu 14 października 2010 r. (...) spółka z o.o. z siedzibą w S. jako cedent zawarła umowę cesji wierzytelności z firmą Zakład Budowlany (...)j. jako cesjonariuszem i Gminą R., na mocy której cedent i cesjonariusz zawarli umowę podwykonawczą, w ramach której cesjonariusz czyli powód będzie realizował roboty drogowe w miejscowości M.. Były to roboty związane z wykonaniem i przygotowaniem terenu pod asfaltowanie. Spółka (...) wykonała zlecone prace, które zostały odebrane w styczniu 2011r. stosownym protokołem.

Zgodnie z § 4 wymienionej umowy cesji wierzytelności Gmina wyraziła zgodę na dokonanie przelewu wierzytelności oraz zobowiązała się do zapłaty należności za roboty wykonane przez powoda bezpośrednio na jego rachunek na podstawie faktury wystawionej przez cedenta i faktury wystawionej przez cesjonariusza. W odpowiedzi na wezwanie powoda do zapłaty - strona pozwana wyjaśniła pismem z dnia 30.06.2011r., że firma (...) została obciążona karami umownymi i Gmina dokonała potrącenia należności wynikających z umowy (...) z dnia 30 września 2010 r. W związku z tym wierzytelności wynikające także z umowy cesji wierzytelności z dnia 14 października 2010r. wygasły. Żądanie ich zapłaty jest bezzasadne.

W świetle dokonanych ustaleń faktycznych Sąd Okręgowy uznał że roszczenie powoda jest zasadne.

Zdaniem Sądu istotę sporu sformułowała strona pozwana, która twierdziła, że w stosunku do wykonawcy czyli firmy (...) -miała wierzytelność związaną z notą obciążeniową za kary umowne i w związku z tym miała prawo do potrącenia należności wynikających z cytowanej już wcześniej umowy zawartej pomiędzy Gminą a firmą (...). Te wierzytelności przenosiły się jednocześnie na podstawie umowy cesji także na stronę powodową.

Sąd nie podzielił wyrażonego przez stronę pozwaną stanowiska. W ocenie Sądu pozwana Gmina winna zapłacić powodowi należności za roboty bez względu na to, czy wykonawca robót podlegał karom umownym z tytułu nieterminowego zakończenia robót. Sąd uznał, że wierzytelność powoda o zapłatę wynagrodzenia za wykonane roboty po stronie cesjonariusza wobec gminy powstała z chwilą wykonania odpowiedniego zakresu robót udokumentowanych protokołami odbioru oraz wystawioną przez cesjonariusza fakturą dla cedenta, jak i dla gminy do zapłaty.

Strona powodowa miała zakres robót określonych umową, tak z D., jak i z pozwaną Gminą. Oczekiwała, że bez względu na inne okoliczności, które strony powodowej nie dotyczyły, w tym kwestia rozliczeń pomiędzy gminą a D., zostanie jej wypłacone wynagrodzenie.

O skuteczności dokonanego przez pozwaną Gminę potrącenia wobec powoda nie może przesądzać przepis art. 513 § 1 k.c. Przepis ten wyraża zasadę ochrony dłużnika polegającą na nie pogorszeniu jego sytuacji prawnej na skutek dokonania cesji. Skutkiem złożenia zarzutu potrącenia wobec D. nie może być wygaszenie wierzytelności strony powodowej. Cesjonariusz wierzytelności przyszłej powinien być w jednakowym stopniu chroniony tak, jak cesjonariusz wierzytelności istniejącej, przed działaniem cedenta oraz zawiadomionego o przelewie dłużnika.

Sąd uważa, że wierzytelność z tytułu kar umownych w odniesieniu do strony powodowej nie może mieć zastosowania.

Powyższy wyrok pozwana Gmina zaskarżyła w całości.

Zarzuciła wyrokowi:

- naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 513 § 1 i 2 k.c. poprzez błędną jego wykładnię polegającą na bezpodstawnym uznaniu, że przepis ten nie ma zastosowania do dokonanego przez skarżącą potrącenia, a w szczególności poprzez uznanie, iż potrącenie w stosunku do powoda jest nieskuteczne,

- naruszenie przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 65 § 1 i 2 k.c. poprzez błędne jego zastosowanie, polegające na przyjęciu wykładni oświadczeń woli oraz wykładni umów w stosunku do zawartej między stronami umowy cesji, nie bacząc na rzeczywisty stan faktyczny sprawy, okoliczności zawarcia przedmiotowej umowy i kwestie wadliwie wykonanych prac przez cedenta firmę (...) sp. z o.o.

Wskazując na powyższe - skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

U podstaw rozstrzygnięcia sporu jest ocena trójstronnej umowy z dnia 14 października 2010 r., której nadano tytuł : „umowa cesji wierzytelności”. Została ona zawarta pomiędzy (...) Sp. z o.o. – zwanym cedentem, Firmą – Zakład Budowlany (...) spółka jawna – zwana cesjonariuszem i Gminą R. (k. 4). W § 3 tej umowy cedent ((...) Sp. z o.o.) dokonał na rzecz cesjonariusza (Zakładu Budowlanego (...)) przelewu wierzytelności wynikających z umowy łączącej cedenta z Gminą R. – do kwoty 634.559,22 zł. W § 4 umowy Gmina wyraziła zgodę na dokonanie tego przelewu wierzytelności oraz zobowiązała się do zapłaty należności za roboty wykonane przez cesjonariusza określone w umowie zawartej przez cedenta z cesjonariuszem z dnia 13.01.2010 r. z bezpośrednio na rachunek bankowy cesjonariusza, na podstawie faktury wystawionej przez cedenta oraz pisemnej dyspozycji cedenta wraz z załączoną kserokopią faktury wystawionej przez cesjonariusza.

Rozważania prawne w niniejszej sprawie wymagają podkreślenia istotnych okoliczności faktycznych:

W dniu 30.09.2010 r. Gmina R. – jako zamawiający inwestor – zawarła umowę z (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. (dalej nazwanym w uzasadnieniu wyroku (...)) – w trybie ustawy Prawo zamówień publicznych – jako wykonawcą (k. 26 i n.). Przedmiot umowy został określony w § 1, a termin wykonania w § 3 umowy. W § 10 umowy ustalono, że wykonawca D. wykona przedmiot zamówienia siłami własnymi lub w systemie generalnego wykonawcy. Jak wynika z zeznań byłego burmistrza Gminy R. złożonych na rozprawie przed Sądem Okręgowym w Krośnie w dniu 21.02.2013 r. (k. 125) – w dacie zawarcia powyższej umowy – zamawiający inwestor nie miał wiedzy, czy i kto będzie ewentualnie podwykonawcą D..

Ostatecznie D. – jako generalny wykonawca zawarł umowę z dnia 13.10.2010 r. z podwykonawcą – Zakładem Budowlanym (...) Spółka Jawna z siedzibą w R. (powodem w niniejszej sprawie).

Z zeznań powoda wynika, iż przed zawarciem tej umowy z D. – chciał on uzyskać pewność, że jako podwykonawca D. otrzyma wynagrodzenie za roboty wykonane w ramach umowy z 13.10.2010 r. Stąd doszło do zawarcia trójstronnej umowy z 14.10.2010 r.

Jest okolicznością bezsporną, że D. nie wykonał w terminie umowy z 30.09.2010 r. zawartej z Gminą R.. W umowie tej zamawiający zastrzegł na swoją rzecz od wykonawcy – D. karę umowną w wysokości 1 % wynagrodzenia za każdy dzień zwłoki. W związku z tym, że protokolarny końcowy odbiór robót miał miejsce w dniu 6 maja 2011 r., a termin wykonania zadania w umowie z 30.09.2010 r. był ustalony na 30 listopada 2010 r. – Gmina R. sporządziła notę obciążeniową w dniu 11 maja 2011 r., naliczając karę umowną za 156 dni zwłoki w wysokości 2.614.610,81 zł, tj. 16.760 zł za 1 dzień (k. 32 – 33). W dniu 25 maja 2011 r. (k. 35) Gmina złożyła oświadczenie o potrąceniu z wierzytelnością D. wynikającą z faktury nr (...) za wykonanie robót objętych umową z dnia 30.09.2010 r. w wysokości 1.676.032,57 zł – wierzytelności Gminy z tytułu kar umownych naliczonych notą obciążeniową z dnia 11.05.2011 r. w wysokości 2.614.610,81 zł. W oświadczeniu o potrąceniu Gmina wskazała, że do zapłaty na jej rzecz przez D. pozostała kwota 938.578,24 zł.

Bezsporne jest, że w stosunku do D. została ogłoszona upadłość likwidacyjna w dniu 23.12.2012 r. Z tych też przyczyn Zakład Budowlany (...) Spółka Jawna – mimo uzyskania w dniu 28 listopada 2011 r. korzystnego wyroku w procesie prowadzonym przeciwko D. – nie uzyskał zaspokojenia zasądzonej na jego rzecz kwoty 639.760,53 zł (sygn. akt VI GC 135/11).

Wnosząc o oddalenie powództwa w niniejszej sprawie – pozwana Gmina R. powoływała się na przepis art. 513 § 2 kc. Zarzucała, że wobec dokonania potrącenia – wygasły wierzytelności wynikające zarówno z umowy nr (...) z dnia 30.09.2010 r., jak i z umowy cesji wierzytelności z dnia 14.10.2010 r. Żądanie pozwu jest nie zasadne.

W świetle wyżej przytoczonych okoliczności w pierwszej kolejności należało dokonać wykładni umowy trójstronnej z dnia 14.10.2010 r. nazwanej umową cesji wierzytelności, tym bardziej, że skarżący zarzucił naruszenie art. 65 § 1 i 2 kc w odniesieniu do wyżej wymienionej umowy cesji.

Zgodnie z art. 509 kc dla skuteczności przelewu konieczne jest zawarcie umowy pomiędzy cedentem (D. w niniejszej sprawie) a cesjonariuszem (powód w niniejszej sprawie). Zgoda dłużnika (Gmina R. w niniejszej sprawie) na dokonanie cesji nie jest potrzebna.

Przelew, czyli cesja, jest umową, z mocy której wierzyciel – cedent przenosi na nabywcę – cesjonariusza – wierzytelność przysługującą mu wobec dłużnika. Umową cesji dotychczasowy wierzyciel (D.) przeniósł więc wierzytelność na nowego wierzyciela (powoda). Podstawowym skutkiem przelewu wierzytelności jest sukcesyjne wstąpienie cesjonariusza w miejsce cedenta. Jest oczywiste, że celem i skutkiem przelewu jest przejście wierzytelności na nabywcę i utrata jej przez cedenta. Przelew powoduje więc, że cedent przestaje być wierzycielem, a staje się nim cesjonariusz.

Analizując treść umowy trójstronnej z dnia 14.10.2010 r. – należy zauważyć, że istota i skutek umowy cesji wierzytelności przez cedenta (D.) na rzecz cesjonariusza (powoda) zawarte są w § 3 tej umowy. To postanowienie umowy w sposób jasny i czytelny precyzuje przelaną wierzytelność. Wobec dokonania przelewu – jak wynika z wyżej przytoczonych uwag natury ogólnej – D. jako cedent przestał być wierzycielem, a stał się nim powód – jako cesjonariusz. W tym kontekście – całkowicie sprzeczne z istotą umowy przelewu jest postanowienie zawarte w § 4 tej umowy. W sytuacji, gdy cedentowi – D. przestała przysługiwać wierzytelność do Gminy R. w kwocie 634.599,32 zł, to zupełnie nie zrozumiały jest zapis w § 4 umowy, w którym postanowiono, że podstawą zapłaty przez Gminę należności na rzecz powoda będzie faktura wystawiona przez D. i jego pisemna dyspozycja oraz kserokopia faktury powoda. Nie sprecyzowano przy tym w stosunku do jakiego podmiotu ta faktura ma być wystawiona.

W ocenie Sądu Apelacyjnego umowa ta jest wewnętrznie sprzeczna ze sobą.

Postanowienie zawarte w § 4 umowy zaprzecza istocie umowy przelewu przez cedenta na rzecz cesjonariusza.

W ocenie Sądu Apelacyjnego najistotniejszy w sprawie jest cel zawarcie tej umowy. Cel ten został wprost określony przez powoda w zeznaniach, które złożył on przed Sądem Okręgowym na rozprawie w dniu 26 marca 2013 r. Powód wyraźnie zeznał, że umowę cesji podpisał przed podpisaniem umowy podwykonawczej zawartej z D.. Chciał uzyskać pewność otrzymania wynagrodzenia za wykonane roboty budowlane jako podwykonawca. Nie może więc budzić wątpliwości, że powodowi chodziło o skutek wynikający z przepisu o charakterze *ius cogens* – art. 647¹ § 5 kc. Umowa cesji z dnia 14.10.2010 r., w której stroną była także Gmina R., przesądza o istnieniu zgody Gminy jako inwestora na zawarcie umowy podwykonawczej przez D. z powodem.

Przepis art. 647¹ § 5 kc statuuje ustawową bierną solidarność o charakterze gwarancyjnym w postaci odpowiedzialności *ex lege* za cudzy dług. Zgodnie z art. 375 § 1 kc inwestor jako dłużnik solidarny, którego podwykonawca wezwał do zapłaty wynagrodzenia na podstawie umowy z wykonawcą, może podnieść jedynie te zarzuty, które przysługują mu osobiście względem podwykonawcy (a takim nie są tu roszczenia z tytułu nienależytego wykonania umowy) lub też zarzuty, które ze względu na sposób powstania lub treść zobowiązania są wspólne wszystkim dłużnikom.

W niniejszej sprawie pozwany – jako dłużnik solidarny – nie podniósł takich zarzutów wobec powoda. Jedynym argumentem, którym pozwany zwalczał żądanie pozwu – był podnoszony przez niego fakt wygaśnięcia zobowiązania powoda wskutek dokonania potrącenia z wierzytelności D. wobec Gminy z wierzytelnością Gminy wobec D. o zapłatę kar umownych za zwłokę w wykonaniu umowy. Tego zarzutu – jak wyżej wskazano – pozwany wobec powoda – podwykonawcy podnieść nie mógł. Reasumując powyższe – Sąd Okręgowy zasadnie przyjął, że żądanie pozwu jest usprawiedliwione. Sąd Apelacyjny wprawdzie nie podziela motywów rozstrzygnięcia przedstawionych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, ale stoi na stanowisku, że wyrok Sądu Okręgowego jest sprawiedliwy i odpowiada prawu. Nie do przyjęcia jest sytuacja, w której Gmina R. w związku z wykonaniem remontu dróg, z których korzysta, nie poniosła żadnych kosztów. Wprawdzie utraciła możliwość uzyskania dotacji w kwocie ok. 800.000 zł w związku z nieterminowym wykonaniem umowy przez D., ale nie może to stanowić uzasadnienia dla odmowy zapłaty wynagrodzenia na rzecz podwykonawcy.

Żądanie pozwu jest w pełni usprawiedliwione treścią art. 647¹ § 5 kc.

Z tych przyczyn apelację pozwanego jako nietrafną należało oddalić na podstawie art. 385 kpc.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd orzekł na podstawie art. 98 kpc w zw. z art. 391 § 1 kpc.